

Sprong Vooruit bereikt mijlpaal in de geschiedenis van het dovenonderwijs

Unieke tweetalige taalmethode voor dove en ernstig slechthorende leerlingen in het basisonderwijs nadert voltooiing

Voer tweetalig onderwijs in voor dove en ernstig slechthorende leerlingen in het basisonderwijs. Zo luidde de opdracht van het ministerie van OC&W in 1998 aan alle toenmalige doveninstituten. Om hieraan te voldoen, werd de landelijke werkgroep Sprong Vooruit opgericht. VHZ sprak met werkgroepleden Connie Fortgens en Annelies van Eijk over Sprong Vooruit en de totstandkoming van een unieke tweetalige taalmethode voor groep 1 t/m groep 8.

Lange tijd bestonden er geen taalmethoden voor het Nederlands voor dove en ernstig slechthorende kinderen en voor Nederlandse Gebarentaal (NGT). Leerkrachten ontwikkelden voor het Nederlands eigen materiaal of putten uit reguliere taalmethodes die dan werden aangepast en aangevuld. Ook voor de NGT gebruikten zij eigen ontwikkeld materiaal. “Daardoor ontbraken doorlopende leerlijnen en kwamen niet alle kerndoelen aan bod”, zegt Connie Fortgens van de afdeling O & O van Auris én lid van het eerste uur van de werkgroep Sprong Vooruit. “Het taalonderwijs was volledig afhankelijk van wat de leerkracht aanbod”, vult Annelies van Eijk aan, zowel stuurgroep lid als ontwikkelaar bij Sprong Vooruit.

Convenant

“Om die situatie te verbeteren, sloten het ministerie van OC&W en de toenmalige doveninstituten in juli 1998 een convenant om één landelijk curriculum te ontwikkelen voor Nederlands, Nederlandse Gebarentaal en Dovencultuur”, legt Connie uit. “Dat leidde tot de oprichting van de landelijke werkgroep Sprong Vooruit, waarin het Nederlands Gebarentaalcentrum en taal- en gedragskundigen van alle doveninstituten samenwerkten om aan die opdracht te voldoen. De CED-groep Rotterdam, een organisatie voor professionals in het onderwijs, bood daarbij de eerste jaren ondersteuning.”

Naar elkaar toe

De werkgroep ging voortvarend aan de slag en produceerde al in 1999 en in 2001 haar eerste producten: een landelijk leerplan voor tweetalig taalonderwijs in het Nederlands en Nederlandse Gebarentaal voor dove en slechthorende leerlingen in het speciaal basisonderwijs en een leerplan voor Dovencultuur. Connie: “Dat ging niet zonder slag of stoot. Want er waren zeker in die tijd nog grote visieverschillen waarover we stevig discussieerden.”

“Maar gaandeweg groeiden we naar elkaar toe” vinden Connie en Annelies. “En we hadden allemaal dezelfde intentie: een goede taalmethode voor dove en slechthorende kinderen schrijven.”

Stuurgroep

Keuzes maken, vormde de rode draad door het hele project. “Toen het leerplan er eenmaal lag, stonden we voor de keuze om een eigen methode te schrijven of een bestaande methode aan te passen”, legt Annelies van Eijk uit. “Omdat het veld hunkerde naar een taalmethode en er snelheid was geboden, kozen we voor het laatste. Het ontwikkelwerk werd uitgevoerd door praktijkmensen, dove en horende medewerkers uit het dovenonderwijs, en twee educatief schrijvers van Duo Decimo.”

Eerst werd de reguliere methode Ik & Ko van Uitgeverij Zwijsen voor groep 1 en 2 aangepast voor dove en slechthorende kleuters. Die was in 2005 klaar. Daarna volgde de reguliere methode Taal op Maat van Wolters Noordhoff bestemd voor groep 3 t/m 8. Tijdens het ontwikkelproces fungeerde SprongVooruit als stuurgroep. Connie: “Wij formuleerden de randvoorwaarden, bekeken of de leerplannen goed gevolgd werden, of er voldoende herhaling in de leerstof zat, of de lessen niet te makkelijk of juist te moeilijk waren en of er afstemming was tussen de methode Nederlands en NGT.”

Aanpassen

Annelies was ontwikkelaar voor Ik & Ko en voor Taal op Maat tot en met groep 6. Hoe ging dat? “De aanpassing van Taal op Maat was het meest lastig. De verschillen tussen de doelen voor horende en dove kinderen voor het Nederlands werden steeds groter. We moesten steeds meer zelf maken en aanpassen aan de mogelijkheden van onze doelgroep. Dat probleem hadden we veel minder bij Ik & Ko waar de thema’s niet in moeilijkheidsgraad oplopen.”

Bij het ontwikkelen vonden intensieve gesprekken plaats tussen de mensen van de praktijk en de leden van de stuurgroep. Annelies: “Bijvoorbeeld over het gemis van een instrument om kinderen te helpen bij het leren van de juiste zinsvolgorde. Dat leidde dan tot het invoegen van de Matrix van Herman Veenker. Matrix bevat grafische modellen waarmee je zinnen kunt bouwen.”

Pannenkoeken

Annemarie van den Dungen is leerkracht van groep 6-7 bij Kentalis Talent in Vught en werkt met Taal op Maat. “Ik kan er goed mee uit de voeten. Doelen en activiteiten staan duidelijk per les omschreven. Dat geeft houvast. Je weet dat je niets overslaat. Verder lenen de thema’s zich meestal goed voor een praktische vertaling waarbij de leerlingen iets kunnen doen. Zo heb ik bij het thema ‘Wat eten we vandaag’ met de leerlingen een recept voor pannenkoeken gemaakt en alle woorden behandeld en op woordkaartjes gezet. Vervolgens gingen we ook echt pannenkoeken bakken. Dat vond iedereen geweldig. En het grappige is dat de leerlingen dan helemaal niet door hebben dat ze ook bij zulke opdrachten de hele tijd met taal bezig zijn. Nog een

pluspunt van de methode: de tips voor differentiatie, vooral omdat je binnen een klas vaak met verschillende niveaus te maken hebt. Extra oefenen is hoe dan ook heel belangrijk voor onze leerlingen. Overigens zou meer oefenstof, bijvoorbeeld om zinsstructuren te oefenen, wat mij betreft in een volgende versie welkom zijn.”

Computer

Het kan altijd beter, vinden ook Connie en Annelies. Connie: “Noem het voortschrijdend inzicht. Ik zou in een volgende versie bijvoorbeeld het model van de directe instructie nog beter in de methode willen toepassen.”

Annelies: “Van leerkrachten hoor ik dat ze soms over teveel lessen beschikken. En ik zou willen toetsen met de computer in plaats van met toetsbladen. Kinderen vinden die toetsprogramma’s meestal leuker. Bovendien kunnen ze er veel zelfstandiger mee werken en geeft het minder nakijkwerk voor leerkrachten.”

Samenwerking

De complete tweetalige versie van Taal op Maat is naar verwachting eind 2010 klaar. Tevreden? “Absoluut”, bevestigen Connie en Annelies. “Voor het eerst ligt er één tweetalige taalmethode met doorlopende leerlijnen. Beschikbaar voor het hele basisonderwijs aan dove en ernstig slechthorende leerlingen. Dat is niet alleen een mijlpaal in het dovenonderwijs maar ook uniek voor Nederland en ver daarbuiten. Maar er is meer. Binnen SprongVooruit is er een hechte en open samenwerking ontstaan tussen medewerkers van verschillende instituten binnen het doven- en slechthorendenonderwijs. Dat is misschien nog wel de allergrootste sprong vooruit.”

JOKE VAN DER LEIJ

